

Kontakty z Mediami i
Informacja

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

KOMUNIKAT PRASOWY nr 14/13

Luksemburg, 21 lutego 2013 r.

Opinia rzecznika generalnego w sprawach połączonych C-523/11 i C-585/11
Laurence Prinz / Region Hannover
Philipp Seeberger / Studentenwerk Heidelberg

Zdaniem rzecznik generalnej Eleonor Sharpston uzależnienie przyznania stypendium na pełny tok studiów za granicą od trzech lat nieprzerwanego zamieszkiwania bezpośrednio przed rozpoczęciem studiów na terytorium państwa członkowskiego udzielającego stypendium stanowi ograniczenie prawa obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się

Rzecznik generalna E. Sharpston uważa też, że dla sądów krajowych byłoby pomocne, gdyby Trybunał wyjaśnił swoje orzecznictwo dotyczące celów mogących uzasadniać ograniczenie prawa do swobodnego przemieszczania się wynikające z reguły takiej jak reguła trzech lat

W Niemczech studenci będący obywatelami Unii mogą ubiegać się o stypendia na studia w innym państwie członkowskim. Aby uzyskać stypendium na pełny czas trwania swoich studiów za granicą, muszą oni wykazać trzy lata nieprzerwanego zamieszkania w Niemczech w czasie bezpośrednio poprzedzającym rozpoczęcie studiów za granicą. W przeciwnym wypadku mogą otrzymać stypendium na pierwszy rok takich studiów lub na pełny czas trwania studiów w Niemczech. Reguła trzech lat została wprowadzona w celu uwzględnienia ryzyka nadmiernego obciążenia, które mogłyby mieć konsekwencje dla całego systemu dostępnej pomocy („cel ekonomiczny”), zidentyfikowania osób zintegrowanych ze społeczeństwem niemieckim i zapewnienia, że stypendia będą przyznawane studentom, którzy z największym prawdopodobieństwem po studiach wrócą do Niemiec i wniosą wkład do tamtejszego społeczeństwa („cel społeczny”).

Dwa niemieckie sądy zwróciły się do Trybunału Sprawiedliwości z pytaniem, czy prawo Unii, a w szczególności zasady dotyczące obywatelstwa Unii i swobody przemieszczania się obywateli Unii, wykluczają uzależnianie przez państwo członkowskie udzielania stypendiów na studia za granicą od warunku zamieszkiwania takiego jak reguła trzech lat.

Niemieckie sądy muszą rozstrzygnąć sprawę dwojga niemieckich studentów, którym odmówiono stypendiów na ich (całe) studia, odpowiednio, w Niderlandach i Hiszpanii. Laurence Prinz, która urodziła się w Niemczech i przez szereg lat mieszkała z rodzicami w Tunezji, a następnie ukończyła edukację na poziomie szkoły średniej w Niemczech i jesienią 2009 r. rozpoczęła studia z zakresu zarządzania przedsiębiorstwem na Uniwersytecie Erazma w Rotterdamie. Ze względu na to, że nie spełniała warunku trzech lat zamieszkania, otrzymała stypendium jedynie na pierwszy rok swoich studiów. Philipp Seeberger również urodził się w Niemczech i szereg lat mieszkał z rodzicami w Hiszpanii, zanim powrócił do Niemiec. Jesienią 2009 r. rozpoczął studia ekonomiczne na Uniwersytecie Balearów w Palma de Mallorca. Z uwagi na to, że nie mógł wykazać, iż zamieszkiwał w Niemczech przez trzy lata przed rozpoczęciem tych studiów, odmówiono mu stypendium.

Rzecznik generalna E. Sharpston wskazała, że prawo Unii nie zobowiązuje państw członkowskich do przyznawania stypendiów na studia odbywane na ich terytorium lub w innych miejscach. Jeżeli jednak to robią, przyznawanie stypendiów powinno być zgodnie z prawem Unii takim jak prawo obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Rzecznik generalna stwierdziła, że **reguła trzech lat stanowi ograniczenie prawa swobodnego przemieszczania się obywateli Unii**. Z samej swojej natury tego rodzaju wymóg zamieszkania może zniechęcać obywatela Unii do skorzystania z jego prawa do przeniesienia się do innego państwa członkowskiego i pobierania tam nauki w ramach szkolnictwa średniego przed

wystąpieniem o stypendium na naukę ponadlicealną („efekt schładzający”). Stawia on również w niekorzystnej sytuacji obywatela Unii, który przed ubieganiem się o stypendium korzystał już z prawa do swobodnego przemieszczania się.

Jeżeli takie ograniczenie może, co do zasady, być uzasadnione za względu na **cel gospodarczy** polegający na unikaniu nadmiernego obciążenia, które mogłyby mieć konsekwencje dla całego systemu pomocy,¹ to **nie wystarczy**, że państwo członkowskie **po prostu jedynie oświadczy**, iż środek ten służy **takiemu celowi**. Państwo członkowskie powinno raczej ocenić rzeczywiste lub potencjalne zagrożenia związane z udostępnianiem konkretnych rodzajów stypendiów. W oparciu o taką ocenę może następnie ustalić, co stanowiłoby nieuzasadnione obciążenie finansowe, i określić środki służące uniknięciu lub ograniczeniu ryzyka powstania takiego obciążenia. Wobec tego, zdaniem rzecznik generalnej, sam fakt, że w 2008 r. w przybliżeniu milion obywateli niemieckich mieszkało w innych państwach członkowskich, nie mówi nic o istnieniu rzeczywistego lub potencjalnego ryzyka nieuzasadnionego obciążenia finansowego, gdyby wymóg zamieszkania będący warunkiem otrzymania stypendium został wyeliminowany.

Według rzecznik generalnej E. Sharpston, to czy reguła trzech lat jest właściwa dla osiągnięcia celu gospodarczego, będzie zależało od tego, czy w wyniku jej zastosowania ryzyko zostało ograniczone do rozsądnego poziomu. Natomiast to, czy ta reguła jest proporcjonalna w odniesieniu do owego celu, będzie uzależnione od tego, czy nie nakłada ona ograniczenia większego, niż to konieczne dla nadania obciążeniu finansowemu rozsądnych granic. Aby dokonać takiej oceny sądy krajowe muszą wiedzieć (i) co jest uznawane za niezasadne obciążenie finansowe (ii) jak ocenia się wpływ ilościowy reguły trzech lat na to obciążenie.

Co się tyczy argumentu, że przyznawanie stypendiów powinno ograniczać się do studentów wykazujących pewien stopień zintegrowania ze społeczeństwem krajowym („**cel integracyjny**”), rzecznik generalna E. Sharpston rozumie istniejące orzecznictwo² w ten sposób, że wymaganie pewnego stopnia zintegrowania **nie stanowi niezależnego uzasadnionego celu, ale jest raczej instrumentem służącym uniknięciu nadmiernego obciążenia finansowego**. Nie wyklucza ona jednak możliwości, że orzecznictwo należy rozumieć inaczej, i proponuje, aby Trybunał wyjaśnił orzecznictwo w tym zakresie

Jeżeli cel integracyjny jest dopuszczalny jako odrębny uzasadniony cel niezależnie od celu gospodarczego, rzecznik generalna E. Sharpston przyznała, że reguła trzech lat stanowi **prima facie właściwy** instrument do jego osiągnięcia. Rzecznik generalna stwierdziła jednak, że reguła jest bardziej restrykcyjna niż to konieczne, a zatem nie jest proporcjonalna. **Reguła trzech lat jest zbyt sztywna. Rodzi ona ryzyko wykluczenia z otrzymania stypendium studentów, którzy pomimo niezamieszkiwania w Niemczech przez nieprzerwany okres trzech lat bezpośrednio poprzedzających złożenie wniosku są jednak dostatecznie związani ze społeczeństwem niemieckim** z uwagi na niemieckie pochodzenie, miejsce zamieszkania, pobieranie nauki lub zatrudnienie, umiejętności językowe, więzi rodzinne lub inne więzi społeczne lub gospodarcze, względnie inne elementy mogące wykazać ten związek.

Nie rekomendując żadnej konkretnej reguły, rzecznik generalna E. Sharpston wspomniała o możliwości wykorzystania zamieszkania jako podstawowego lub zwyczajnego sposobu wykazywania wymaganego stopnia zintegrowania, bez wykluczenia powoływania przez wnioskodawcę lub organ władzy publicznej faktów wykazujących istnienie lub (lub brak) rzeczywistego i skutecznego związku. Środek taki byłby bardziej przejrzysty i skuteczny niż reguła wymagająca zbadania w każdym przypadku indywidualnych okoliczności, ale mniej restrykcyjny niż środek taki jak reguła trzech lat.

Wreszcie, jeśli chodzi o **cel społeczny** polegający na przyznawaniu stypendiów tylko tym studentom, którzy po ukończeniu swoich studiów za granicą staliby się efektywnymi uczestnikami niemieckiego rynku pracy lub byłiby w inny sposób włączeni do niemieckiej gospodarki

¹ Wyrok Trybunału z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie [C-209/03](#), Bidar (zob. również [komunikat prasowy nr 25/05](#)) oraz wyrok Trybunału z dnia 23 października 2007 r. w sprawach połączonych [C-11/06 i C-12/06](#), Morgan i Bucher (zob. też [komunikat prasowy nr 77/07](#)).

² Zobacz przypis 1.

i społeczeństwa, rzecznik generalna E. Sharpston przyznała, że może on uzasadniać regułę trzech lat. Rzecznik generalna nie jest jednak przekonana, czy istnieje oczywisty związek pomiędzy miejscem, w którym studenci zamieszkują przed studiami zagranicznymi, i miejscem, w którym będą oni zamieszkiwać i pracować po studiach. Wątpi zatem, czy ta reguła jest właściwa dla osiągnięcia celu społecznego. Reguła ta jest też **nieproporcjonalna**, ponieważ jest zbyt wykluczająca. W tym względzie rzecznik generalna nie jest przekonana, czy dawne miejsce zamieszkania w jednym państwie członkowskim może być stosowane jako wyłączone kryterium, aby przewidywać przyszłe miejsce zamieszkania po przejściowym zamieszkiwaniu w innym państwie członkowskim.³

Rzecznik Generalna E. Sharpston zaproponowała więc, aby Trybunał odpowiedział, że **zasady prawa Unii wykluczają uzależnianie przez państwo członkowskie przyznania stypendium edukacyjnego na studia w instytucji oświatowej za granicą przez pełny okres tych studiów od spełnienia przesłanki wymagającej od każdego obywatela Unii, w tym jego własnych obywateli, zamieszkiwania na jego terytorium przez nieprzerwany okres trzech lat bezpośrednio poprzedzających rozpoczęcie studiów zagranicą.**

UWAGA: Opinia rzecznika generalnego nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości. Zadanie rzeczników generalnych polega na przedkładaniu Trybunałowi, przy zachowaniu całkowitej niezależności, propozycji rozstrzygnięć prawnych w sprawach, które rozpatrują. Sędziowie Trybunału rozpoczynają właśnie obrady w tej sprawie. Wyrok zostanie wydany w terminie późniejszym.

UWAGA: Odesłanie prejudycjalne pozwala sądom państw członkowskich, w ramach rozpatrywanego przez nie sporu, zwrócić się do Trybunału z pytaniem o wykładnię prawa Unii lub o ocenę ważności aktu Unii. Trybunał nie rozpoznaje sporu krajowego. Do sądu krajowego należy rozstrzygnięcie sprawy zgodnie z orzeczeniem Trybunału. Orzeczenie to wiąże w ten sam sposób inne sądy krajowe, które spotkają się z podobnym problemem.

Dokument nieoficjalny, sporządzony na użytek mediów, który nie wiąże Trybunału Sprawiedliwości.

[Pełny tekst](#) opinii jest publikowany na stronie internetowej CURIA w dniu ogłoszenia

Osoba odpowiedzialna za kontakty z mediami: Ireneusz Kolowca ☎ (+352) 4303 2793

³ Wyrok Trybunału z dnia 14 czerwca 2012 r. w sprawie [C-542/09](#) Komisja przeciwko Niderlandom (zob. [komunikat prasowy nr 79/12](#)).